

Zondag 1 januari 2023

Schriftlezing: Psalm 65, Genesis 9: 1 - 11

Thema: Verbond en verstilling

[DIA] Wie met de Psalmen is opgegroeid, herkent Psalm 65 uit duizenden:

‘De stilte zingt U toe, o Here, in uw verheven oord.’

Vertrouwde woorden, God die de lofzang in stilte toegezongen wordt. Maar er is iets met dat woord stilte aan de hand. In de Nieuwe Bijbel Vertaling is het woord volstrekt verdwenen, daar staat:

‘U komt de lof toe, God die woont op de Sion.’

Wel de lof, maar niet langer de stilte. Vonden de vertalers stilte en lofzang in één zin te paradoxaal? Kan de moderne mens niet meer stil zijn? En inderdaad, voor onze tijd lijkt stilte vreemd te zijn. Niet dat we het niet begrijpen, maar we ervaren het niet meer. Kinderen vandaag de dag groeien op in een totaal niet stille omgeving. Een tijdje geleden was ik bij één van de jonge gezinnen in onze gemeente en het viel op dat het kindje in dat gezin heel rustig aan het spelen was. Je zag de fantasie, de aandacht voor het eigen innerlijk verhaal. En opeens realiseerde ik mij hoe bijzonder dat geworden is, die stilte, die eigen rustige wereld die maakt dat een kind in vrede bij zichzelf en de volwassenen is. Het valt op omdat het zeldzaam geworden is. De bijbelvertalers, en dat is hun goed recht, kiezen dus voor de nadruk op de lofzang. Maar de vraag is wel of je daarmee het ‘hoe’ van de lofzang niet kwijtraakt. Immers velen zien lofzingen puur als uitbundigheid, maar zelfs de meest uitbundige lofprijzing vraagt ook zoiets als innerlijke stilte. Innerlijke afstemming, wezenlijke aandacht en verbinding met de Heer. In de Statenvertaling klonk het daarom zo:

‘De lofzang is in stilheid tot U.’

In die vertaling doordringen lofzang en stilte elkaar. Het aspect van de stilte in de lofzang maakt dat het om afstemming gaat. De lof op haar beurt voorkomt dat de stilte zou kunnen vervallen tot botte leegte, tot stomme stilte.

[DIA] Die stomme stilte, die lege stilte, komen we in Genesis 9 tegen. Althans, als je dat hoofdstuk gaat te lezen, dan moet je beseffen dat er stilte heerst. Want voorafgaande aan Genesis 9 werd beschreven hoe een verwoestende vloed over de aarde was gekomen, alles werd meegezogen in een heftige vernietiging. Wie je ook bent, dat doet een mens stilvallen, zoals onze tijd dat maar al te goed weet te herinneren met betrekking tot de watersnoodramp van Zeeland. Hoewel dat niet over water, maar over vuurkracht gaat, gebeurt nu in de Oekraïne iets vergelijkbaars, je valt stil. Aan het begin van Genesis 9 is alles stil, vooral: negatief stil. Toch, onmiskenbaar, hangt boven dit hoofdstuk één vraag: Gaan de schepselen God weer de lof toezingen? Niet in de betekenis dat er lofprijzingsdiensten gehouden gaan worden, dat niet, maar gaan de schepselen weer leven ter ere van God? Dat is de oervraag van de schepping: Gaan de schepselen leven ter ere van God? Vaak zeggen mensen buiten kerk en geloof: Ik zie helemaal niets van God. En ze halen de schouders op, met zoveel woorden het blijft stil, stil in onwetendheid, in niet zien, in geslotenheid, stil. Maar Genesis 9 vertelt dan hoe God de mens tegemoet komt: in een zegen, in het trekken van een grens en als derde een verbond.

[DIA] Het begint met Gods zegen, hoor maar:

‘Toen zegende God Noach en zijn gezin.’

Na een heftige tijd, als van binnen alles nog trilt en beeft, dan heeft een mens, of hij nu gelooft of niet, behoefte aan nabijheid. En precies dat is wat God doet: de zegenrijke hand van God ligt op het hoofd van Noach en zijn gezin. En natuurlijk, er is veel onzekerheid, maar weet één ding, je wordt gezegd, daarmee ontvang je ruimte om te leven. Niet dat die leefruimte eindeloos is, nee, er volgt ook een grens. De grens is dat de mens niet mag eten 'waar nog bloed in zit.' Zoals ook het bloed van een ander niet vergoten mag worden, dat is de grens. Bloed staat voor leven, als om te zeggen: er is ruimte, maar wel begrensde ruimte, het leven van een ander mens, het leven van een levend wezen is heilig. God zegent, dat is de bemoediging, God trekt ook een grens, dat is de bescherming die maakt dat het leven heilig is. En als derde is er Gods verbond, vers 9:

**'Hierbij sluit Ik een verbond met jullie en met je nakomelingen,
en met alle levende wezens die bij jullie zijn.'**

Eigenlijk zegt Genesis 9: voorafgaande aan alle individuele zaken, aan achtergrond of kleur, besef dat je met de schepping en Schepper verbonden bent. Zo verwoordt Genesis 9 het brede scheppingsbesef, verbondenheid. God laat de mens niet wegzinken in stomme stilte, hier plaatst God de mens in het leven. En dat met een oeropdracht, of je nu gelooft of niet: leef.

[**DIA**] Maar hoewel Genesis 9 over de levensbasis spreekt, blijft de diepe vraag wel deze: Hoe komt de mens tot de lof Gods? Doet de mens gewoon zijn ding, leidt de mens gewoon zijn leven, of is er meer? Komt de mens tot geloof, en als dat zo is, hoe ziet dat geloof er dan uit? Op die voortgaande vragen antwoordt de Psalm, dus terug naar Psalm 65. En in het bijzonder terug naar de verwoording van de Statenvertaling:

'De lofzang is in stilheid tot U.'

Die stilheid bedoelt hier niet om zo maar stil te zijn, stilte om de stilte, nee, deze stilheid doet iets. Tegenover de verbijstering van Genesis 9, wil deze aandachtige stilte iets teweegbrengen. Deze stilte van de Psalm doet de mens omkeren. Het gaat hier om dat moment dat iemand beseft, maar alleen kan ik het niet, ik heb God nodig. Misschien vliegen de verschrikkingen van de tijd je naar de keel, misschien gaat het om het pure besef dat je als eindig mens de omvattende liefde van de Schepper nodig hebt, maar dat: alleen kan ik het niet.

[**DIA**] En dan gaat de Psalm verder. Dan volgt de eerste zin die een ontmoeting van hart tot hart weergeeft, Psalm 65: 3

'U die ons bidden hoort.'

Natuurlijk kun je dit lezen als een algemene vrome zin, maar bedenk dat dit gezegd wordt vanuit dat bijzondere moment van stilte, dus vanuit die diep doorleefde ervaring. Soms na een gebed, na het amen, terwijl iedereen nog even stil is, dan proef je nog iets van de aanraking Gods. Dat is het moment, dat diepe moment, dat je als mens, in al je eindigheid, tegenover de Oneindige staat, dat je je realiseert, met al mijn grootspraak ben ik maar een stofje. Maar precies dan, in dat moment van nederigheid, is er dat besef, dat die grote God hoort. Dirk DeWachter, de bekende psychiater uit België, werd de afgelopen tijd geconfronteerd met een ernstige vorm van kanker. Zo belandt hij op een gegeven moment in het ziekenhuis met heel veel pijn, en veel onrust. En dan komt er 's ochtends een poetsvrouw binnen, zoals ze in België zeggen. Hij kent haar niet, maar hij vraagt: *'Mag ik met u spreken? Hebt u even tijd?'* Die vrouw, met haar bezem in haar hand, komend uit het verre Tibet, praat en luistert. Tot ze op een gegeven moment zich verontschuldigt omdat ze niet

tot poetsen was gekomen. DeWachter bedankt haar: *'Dank u dat u met mij hebt gesproken, ik heb er veel aan gehad.'* Dat is gehoord worden, de blik van een ander die jou ziet, en op zo'n manier dat je na afloop je beter voelt, en dat is helemaal de orde als de Heer je hoort. Want daar spreekt de Psalm van, dat je in je zwakte werkelijk beluisterd wordt, in dit geval niet door een poetsvrouw, maar door God. Wie het meegemaakt heeft, die weet het, niets is zo duidelijk dan juist dat ene moment. Dat moment dat midden in pijn en verdriet, toch het leven tot lof wordt.

[DIA] Maar, hoor ik sommigen al zeggen, maar heel veel mensen komen niet aan deze lof toe, voor hen geen rust en stilte, omdat er nog zoveel uit het verleden meespeelt. Soms geloven mensen in God, maar tegelijkertijd drukt het verleden hen neer. Het is als die volgende regel van de Psalm:

'Worden onze zonden mij te zwaar. . .'

Of met de woorden van een Amerikaanse vertaling:

**'We staan vroeg of laat aan Gods drempel beladen met schuld,
onze zonden zijn te veel voor ons.'**

En hoewel onze cultuur woorden als zonde en schuld nauwelijks meer kent, herkennen we maar al te zeer die breed gevoelde ervaring, de last van het verleden, de last van de eigen misstappen. Onze tijd gaat er zeer moeitevol mee om, we maken excuses, we zeggen sorry, maar dit soort woorden van Psalm 65, dat wij aan Gods drempel staan, zwaar van alles wat we meetorsen, ja, dat heeft geen plaats. En toch, aldus Sander Griffioen voormalig hoogleraar aan de VU, is precies dit de enorme meerwaarde van de gemeente van Christus, weet hebben van schuldvergeving. Beladen met schuld, maar precies dan en daar heeft de gemeente weet van vergeving. Met de Psalm gezegd: 'U neem weg wat wij misdeden.' 'U neemt weg', dat is uniek, dat we vrij worden. En zeker, ik realiseer mij, dat je de stilte en concentratie hard nodig hebt om dit tot je door te laten dringen, maar wat een bevrijding: 'U neemt weg.' Een anekdote van 50 jaar terug maakt duidelijk waarom dit 'U neemt weg' anno nu toch ook lastig is. Rond mijn 14 kwam ik in aanraking met zoiets als Bijbelstudie. Kleine groepjes leeftijdsgenoten die de Bijbel gingen lezen. Vaak maakte de bijbelstudieleiders dit statement: als je je zonden in Gods rivier hebt laten glijden, dan moet je weten dat in die rivier een bordje staat: verboden te vissen. Als de Psalm zegt: 'U neemt weg,' dan neigen wij ertoe, om vroeg of laat weer te gaan vissen, en daarmee blijven wij gebukt onder het verleden, dat is onze neiging, zelfdoen. Dus daarom, verboden te vissen.

[DIA] De Psalm zegt het heel scherp, niet alleen mogen we niet vissen, we moeten ons eerst en vooral op iets anders richten, dit is wat Psalm 65 zegt:

**'Wij genieten van het goede van uw huis,
het heilige van uw tempel.'**

Moet je voorstellen, er is afstand gedaan van het pijnlijke verleden, van de misstappen, en daar sta je, onwennig, wat nu? En dan zegt de Psalm: 'Wij genieten van het goede van Gods huis.' Psalm 65 voert het 'genieten' op als remedie tegen onze geestelijke moeite en zorg. Genieten voorkomt dat we terugglijden, of blijven staan in wrokkige, negatieve stilte. Immers, hoewel we door Gods genade vrijgesproken zijn, hoewel we weten dat God ons hoort, is er nog zo vaak de onrust. Maar daarom dat 'genieten', genieten gaat over open worden, ontvangen, loslaten. Het betreft het goede genieten van Gods huis, dat is één. Maar genieten doe je nooit als mens alleen, dat past binnen een gemeenschap, dat is twee. God draagt ons op om samen te komen, om samen de Schrift te openen, om samen te bidden en

de maaltijd van de Heer te genieten. Dat vormt de heiligheid van ons als gemeente. Als er één ding is wat de wereld, wat de stad Dordrecht hard nodig heeft, is een gemeente die samen geheiligd wordt middels Gods Woord, geen heilige boontjes, maar apart gezet om de herinnering aan Gods vernieuwing wakker te houden. Elkaar stimuleren met het oog op het uitleven van de lofzang. En nogmaals, dat gaat niet over zingen alleen, dat gaat over ons hele leven, een leven met aandacht en concentratie op dat wat de God geeft. Dat alles vindt haar bron in de genade van Christus Jezus, zoals het lied al zingt:

*Al mijn zonden, al mijn zorgen,
neem ik mee naar de rivier.
Heer, vergeef mij en genees mij.
Vader, kom, ontmoet mij hier.*